

Samhällsvärdet av immateriell egendom

NIMA SANANDAJI

Innehållsförteckning

Förord av Stefan Fölster	3
Sammanfattning	4
Inledning	6
Den kunskapsintensiva ekonomin	10
Investeringar i kunskap allt viktigare	14
Immateriellt värdeskapande motorn för jobb och tillväxt	17
Immateriellt ägande nödvändigt för innovation	20
En historisk tillbakablick	24
Global konkurrens om immateriell produktion	28
Renässans för intellektuell egendom	32
Efterord av Per Strömbäck	34
Fotnoter	36
Referenser	37

Förord av Stefan Fölster

Sedan den industriella revolutionens början har regeringar i olika länder agerat för att uppmuntra till investeringar i fysiskt kapital. I dagens moderna kunskapsintensiva ekonomier finns en annan utmaning som är minst lika aktuell: att locka till sig investeringar i kunskapsbaserat kapital. Anledningen är, som Nima Sanandaji beskriver i denna läsvärda rapport, att investeringar i kunskap möjligen har blivit ännu viktigare än fysiska investeringar.

En parallell utveckling är att en stor del av alla arbetstillfällen i moderna ekonomier som Sverige redan idag finns i verksamheter som förlitar sig på innovationer, design, programkod och andra former av immateriella värden. Utmaningen för den moderna näringspolitiken är att uppmuntra till investeringar i dessa värden, bland annat genom att väldefinierat system för immateriell äganderätt.

Den digitala revolutionen skapar allt snabbare strukturomvandling. Gamla jobb slås undan och måste ersättas av nya. I den situationen blir det extra viktigt att föra en framtidsinriktad näringspolitik. Som denna rapport lyfter fram har många regeringar runtom världen börjat rikta blickarna mot hur näringspolitiken kan anpassas till den ökade betydelsen av kunskapsinvesteringar och immateriell värdeskapande. Svenska politiker, oavsett ideologi, har goda skäl att följa i samma spår.

Stefan Fölster

Chef för Reforminstitutet och
Adj. Professor i nationalekonomi vid KTH

Sammanfattning

Världsekonomin har gradvis utvecklats från en situation där det ekonomiska värde som skapades var rent materiellt, till en modern kunskapsekonomi där en stor del av det värde som skapas är immateriellt – det vill säga sker i form av nya innovationer, uppfinningar, programkod, affärsidéer, musik och film samt framtagande av innovativa tjänster. Dessa värden är ett resultat av investeringar i kunskapsbaserat, snarare än fysiskt, kapital.

Internationell data visar att en allt större andel av världens investeringar utgörs av kunskapsinvesteringar, samt att denna form av investeringar är vanligare i mer utvecklade ekonomier. I USA och Storbritannien hade investeringar i kunskapskapital redan 2009 kommit att bli större än investeringar i fysiskt kapital. Sverige hade samtidigt nått ett läge där investeringar i kunskap var nästan lika höga som i fysiskt kapital. Tillväxtforskningen visar att utvecklingen alltmer sker genom samverkan mellan innovativa industriföretag och kunskapsintensiva tjänster.

I princip alla verksamheter i utvecklade länder, inklusive Sverige, förlitar sig i viss utsträckning på immateriell egendom i form av patent, varumärkesskydd, design, copyright, med mera. Det finns också verksamheter som till exempel film, musik, mjukvara och dataspel där den stora merparten av värdeskapande sker i form av immateriella värden. Andra branscher som i stor utsträckning förlitar sig på immateriell egendom inkluderar innovativa industriföretag, kunskapsintensiva tjänster och mode. En kartläggning visar att näringar som intensivt utnyttjar immateriell egendom står för 30 procent av jobben i Sverige och skapar 40 procent av det samlade ekonomiska värdet i landet. Dessutom bidrar branscherna indirekt till jobbskapande inom enklare tjänster genom att inbringa exportintäkter.

En förändring som skett över tid är att investeringar i immateriella värden har blivit alltmer lätttröliga över gränserna. Flertal länder, som till exempel Japan, Singapore, Kina, Indien, Brasilien, Turkiet, Kanada och Norge verkar därför för att stärka skyddet för immateriella investeringar, för att därmed locka till sig kunskapsbaserade investeringar.

Sverige utsågs nyligen av Global Innovation Index till världens tredje mest innovativa ekonomi, tack vare faktorer som omfattande investeringar i forskning och utveckling. När det kommer till skapande av kreativa varor och tjänster hamnar Sverige dock först på 15:e plats i den internationella jämförelsen. Sett till immateriellt värdeskapande får Sverige

en ännu sämre placering, 22:e i internationell jämförelse. En förklaring till varför Sverige inte omsätter sitt kunskapsmässiga försprång fullt ut i immateriellt värdeskapande och immateriella investeringar är att skyddet för denna form av ekonomisk aktivitet är för svagt. I en tid när immateriellt värdeskapande blir allt viktigare finns goda skäl för Sverige att stärka detta skydd.

Inledning

Hur skapas välstånd i samhället? Under lång tid gav ekonomer det enkla svaret att kapital, arbete och naturresurser var de tre byggstenarna i ekonomin. Nyckeln till ökat välstånd ansågs något förenklat vara att jobba fler timmar, bygga fler fabriker och utvinna mer råvaror. Författaren Peter Drucker, vars teorier har haft omfattande inverkan på vår förståelse av näringslivet, ifrågasatte det perspektivet i slutet av 1960-talet. Drucker observerade att många framstående verksamheter förlitade sig på den kunskap som fanns bland medarbetarna och i organisationen. Kunskap var den bortglömda byggstenen som krävdes för att lyckas.ⁱ

”
OECD:s generalsekreterare Angel Gurría har summerat utvecklingen i en mening: 'Kunskap är den främsta drivkraften i dagens globala ekonomi'
”

Teorin om den kunskapsbaserade ekonomin, som grundade sig i Druckers observation, har med tiden fått allt starkare stöd i forskningen. I slutet av 1990-talet undersökte Peter Klenow och Andrés Rodríguez-Clare varför välståndet växer snabbare i vissa länder än i andra. Det visade sig att den vedertagna teorin om kapital, arbete och naturresurser inte kunde förklara utvecklingen. De bägge nytänkande ekonomerna fann att 90 procent av variationen i tillväxt förklarades av hur effektivt investeringarna utnyttjades, snarare än storleken på investeringarna.ⁱⁱ

Senare studier har bekräftat länken mellan innovation och tillväxt: en kombination av tekniska innovationer, nya sätt att organisera arbetsprocesser, organisatoriska förändringar och innovativa tjänster driver på den långsiktiga utvecklingen.ⁱⁱⁱ OECD:s generalsekreterare Angel Gurría har summerat utvecklingen i en mening: ”Kunskap är den främsta drivkraften i dagens globala ekonomi”.^{iv}

Framväxten av kunskapssamhället hör samman med en utveckling där ekonomin i större utsträckning baseras på immateriellt, snarare än fysiskt, värdeskapande. En betydande del av det värde som skapas i moderna industriverksamheter och tjänstenärings- är immateriella i sin natur – nya affärsidéer, uppfinningar, programkod, digital film och musik, design, varumärken samt tjänsteinnovationer. Dessa värden är ett resultat av investeringar i kunskapsbaserat, snarare än fysiskt, kapital (figur 1). Inom IT, film, musik

Figur 1

Hur skapas tillväxt?

Traditionell Teori

Modern Teori

och dataspel är inslaget av immateriellt värdeskapande ovanligt tydligt, då resultatet av arbetet framförallt finns i digitalt format. Som diskuteras i denna rapport visar moderna studier att immateriellt värdeskapande inte bara är relevant för vissa delar av ekonomin, i kunskapsbaserade ekonomier som Sverige sker det snarare i varierande utsträckning i närmast alla branscher.

Det faktum att samhällsekonomin alltmer handlar om immateriellt värdeskapande har många fördelar. Idéer färdas snabbare över gränserna och kan enklare växa. Det finns miljövinster med att tillväxten inte längre handlar om att producera allt fler och allt större produkter, utan om att ta fram smartare lösningar. Ökat fokus på innovation driver tekniska framsteg. Den moderna tillväxtforskningen visar dessutom att kunskapsintensiva branscher inte bara genererar exportintäkter, utan dessutom direkt och indirekt spelar en avgörande roll för jobbskapande.

Som diskuteras i denna rapport är en utmaning för stater runtom i världen att stimulera det immateriella värdeskapande som är en central del av den moderna kunskapsekonomin. Därför tar en rad länder fram nationella strategier för att uppmuntra till investeringar i immateriell egendom. En central del i dessa strategier är att stärka äganderätten för de som investerar i framgångsrika nya idéer, uppfinningar, varumärken och digitalt material. I en tid när investeringar i kunskapsbaserat kapital börjar bli större än i fysiskt kapital har Sverige goda skäl att följa samma spår. Tydligare äganderätt för immateriella värden och andra reformer som uppmuntrar till investeringar i kunskapskapital är avgörande för framtidens tillväxt och jobbskapande.

”
Som diskuteras i denna rapport är en utmaning för stater runtom i världen att stimulera det immateriella värdeskapande som är en central del av den moderna kunskapsekonomin

Immateriell egendom skiljer sig från **fysisk egendom** helt enkelt genom att det rör sig om egendom som saknar fysisk form. Tidigare i historien har merparten av ekonomin varit fokuserad på att skapa fysisk egendom, i form av till exempel jordbruksprodukter, verktyg och byggnader. I den moderna ekonomin har värdet av egendom som inte är fysiskt, till exempel uppfinningar, innovationer, filmer och dataspel, ökat betydligt.

Den kunskapsintensiva ekonomin

Idag talar politiker från vänster till höger, liksom akademiker och journalister, ofta om den kunskapsintensiva ekonomin. Det är värt att påminna sig om att kunskapsekonomin inte är en ny företeelse. Peter Drucker förklarade i den tongivande boken *The age of discontinuity* från 1969, att kunskapssamhället gradvis vuxit fram sedan den tidiga industrialismen. Systematisk användning av kunskap tillämpades redan i början av 1800-talet av brittiska verktygsmakare. Till skillnad från traditionella smeder, vars hantverk varierade i kvalitet, tog de brittiska verktygsmakarna fram detaljerade planer för hur olika produkter skulle skapas. Därmed blev det möjligt för dem att övergå till en standardiserad produktion där alla verktyg hade samma mått och egenskaper. Verktygen användes i sin tur för att bygga de tidiga fabrikena, som möjliggjorde standardiserad produktion i större skala.^v

”
Detta fokus på kunskap hos medarbetarna och kunskapskapital hos organisationen var unik under 1800-talet, men har över åren kommit att bli en självklar del av många verksamheters vardag

Man kan säga att övergången till kunskapssamhället sker och har skett genom två närliggande trender. Den första är att värdet av medarbetarnas individuella kunskaper och kompetenser ökar. Den andra är att företag och andra organisationer i allt större utsträckning investerar i kunskapskapital (se figur 2 för illustration över skillnaden mellan fysiskt kapital och kunskapskapital). Verktygsmakarna i 1800-talets Storbritannien illustrerar båda trenderna. De var högkvalificerade experter med specialistkunskap inom dåtidens högteknologi. Dessutom arbetade de i verksamheter där specifika ritningar togs fram över de produkter som skulle skapas och detaljerade instruktioner skrevs om hur arbetet skulle ske. Forskning och utveckling skedde för att ständigt förbättra produkterna och arbetsprocesserna. De verktyg som skapades var fysiska produkter, men kunskapen om hur de togs fram var en tidig form av kunskapskapital. Detta fokus på kunskap hos medarbetarna och kunskapskapital hos organisationen var unik under 1800-talet, men har över åren kommit att bli en självklar del av många verksamheters vardag.^{vi}

Figur 2

Kunskapskapital och fysiskt kapital samverkar till att skapa tillväxt

I Sverige, liksom i omvärlden, möjliggjordes övergången från ett fattigt bondesamhälle till ett rikt välfärdssamhälle av ökat kunskapsinnehåll i ekonomin. Ett illustrativt exempel är den svenska entreprenören Göran Fredrik Göransson som 1857 köpte ett patent för en ny metod av stålframställning som utvecklats två år tidigare av den brittiska ingenjören Henry Bessemer. De tidiga försöken att få metoden att fungera i praktiken hade misslyckats. Göransson lyckades dock utveckla Bessemermetoden så att det resulterade i stål med goda förutsättningar för vidare bearbetning, en eftertraktad exportprodukt vid denna tid. Det blev starten för industriföretaget Sandvik som grundades 1862. Företaget har sedan dess kontinuerligt verkat för att utveckla nya material och produktionsmetoder. Denna investering i kunskapskapital har möjliggjort att en rad olika specialmaterial, liksom nya produktionsmetoder, tagits fram och medfört omfattande exportintäkter till Sverige. Utvecklingsarbetet fortsätter än idag. År 2015 lanserade till exempel Sandvik världens första miljövänliga fluorfria brandskum för mobil användning.^{vii}

Andra svenska framgångsföretag – till exempel Volvo, SKF, Atlas Copco, Ericsson och Electrolux – har beskrivit en liknande utveckling. Dessa företag, vars exportframgångar har

spelat en avgörande roll för Sveriges långsiktiga utveckling, har lyckats fånga världsmarknader genom att fokusera på högt kunskapsinnehåll i sina verksamheter. Samtliga företag har ansträngt sig för att locka till sig kvalificerade medarbetare med rätt kompetenser och vidareutbilda sin personal. De har också kontinuerligt investerat i kunskap som resulterat i patent för nya produkter och produktionsmetoder.

Ett långsiktigt fokus på kvalitet har varit avgörande för ett flertal av Sveriges succéföretag genom åren. Volvo har till exempel lyckats internationellt genom att ständigt satsa på ökad säkerhet och har därmed gradvis byggt upp ett varumärke som associeras med just säkerhet. Den immateriella investeringen i detta fall utgörs dels av de lösningar som företaget utvecklat för säkerhet och dels av investeringar i själva varumärket i form av en internationell kvalitetsstämpel som konsumenter kan lita på^{viii} Snygg design är en annan form av immateriellt värdeskapande som spelat en betydande roll för Sveriges framgångsföretag genom åren.

Immateriellt värdeskapande har också länge varit avgörande för modeföretag, som till exempel H&M. Inom modebranschen sker det immateriella värdeskapandet framförallt genom design och uppbyggnad av varumärke. Under senare tid har fokus också riktats mot utveckling av tekniker som möjliggör mer miljövänlig klädtillverkning. En långsiktig förändring som har skett under 1900-talet är att allt fler tjänsteföretag med tiden har blivit kunskapsintensiva.^{ix} Ett exempel är specialiserade konsultföretag som hjälper andra verksamheter med utredning, utveckling och projektarbete. Konsultföretagen bygger upp särskilt stark kunskap inom sina respektive fält och omsätter sedan denna immateriella kunskapsinvestering i de tjänster som de erbjuder till sina kunder.^x Dessa företag utvecklar avancerade processer genom vilka de samlar in och analyserar detaljerad kunskap om sina kunders affärsverksamheter och behov.^{xi} Dessa processer och kunskaper kan i sig ses som en form av immateriellt värdeskapande.

Volvo har till exempel lyckats internationellt genom att ständigt satsa på ökad säkerhet, och därmed gradvis bygga upp ett varumärke som associeras med just säkerhet. Den immateriella investeringen i detta fall utgörs dels av de lösningar som företaget utvecklat för säkerhet och dels av investering i själva varumärket i form av en internationell kvalitetsstämpel

Ett annat exempel är företag inom bemanning. De har specialiserad kompetens för att hjälpa kunderna att matcha rätt person med rätt arbete.^{xii} Det immateriella värdeskapande som sker i liknande tjänsteverksamheter handlar i stor utsträckning om innovativa affärsidéer, detaljerad kunskap i organisationen om den egna marknaden samt uppbyggnad av ett starkt varumärke. En ytterligare grupp moderna tjänsteföretag verkar genom att producera närmast uteslutande immateriellt värde, i form av bland annat film, musik och programkod.

”
En långsiktig förändring är att alltfler tjänsteföretag med tiden har blivit kunskapsintensiva

Något förenklat kan industriföretag sägas förlita sig på immateriellt kunskapskapital (till exempel patent) för att producera fysiska varor. Vissa kunskapsintensiva aktörer inom till exempel IT förlitar sig istället på immateriellt kunskapskapital (till exempel en digital plattform som tidigare skapats) för att producera ytterligare immateriellt värde. Samtidigt är en trend att dessa former av värdeskapande kommer allt närmare varandra, då det till exempel blir vanligare att fysiska produkter och digitalt innehåll utvecklas och marknadsförstillsammans.^{xiii}

Med tiden har alltså investeringar i kunskap, som resulterar i immateriella värden, blivit en viktig del inom alla branscher, från industrin till tjänstesektorn. Som diskuteras i nästa avsnitt har den kunskapsbaserade ekonomin, där investeringar i kunskap blir lika relevanta som fysiska investeringar, redan börjat bli verklighet.

Investeringar i kunskap allt viktigare

I moderna ekonomier sker sällan tillväxten enbart inom industrin eller tjänstesektorn, utan snarare genom en samverkan mellan dessa sektorer. Utvecklingen sker inom ramarna av så kallade komplexa innovationsmiljöer, karakteriserade av dynamisk interaktion mellan institutioner och organisationer som verkar inom olika branscher. Dessa nätverk är ofta del av globala värdekedjor.^{xiv} Som exempel kan nämnas innovationer inom livsvetenskaper där nya medicinska tekniker, nya läkemedel, nya arbetssätt inom vården samt ofta även ny IT, samverkar för att driva fram utvecklingen.^{xv} Investeringar i olika former av kunskapsbaserat kapital – det vill säga uppfinningar, varumärken och nya affärsmodeller – är avgörande för utvecklingen i komplexa innovationsmiljöer.

”
Utvecklingen i Silicon Valley sker i stor utsträckning just genom komplexa innovationsmiljöer där olika aktörer samspelar för utveckling. I dessa nätverk ligger fokus som regel på kunskapsbaserade investeringar

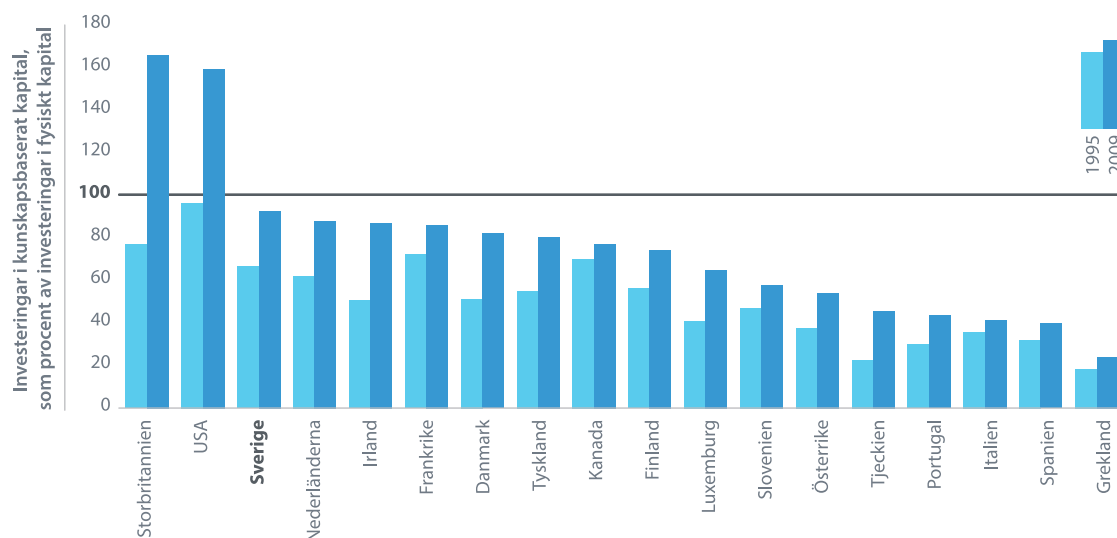

Ett illustrativt exempel är det världsledande innovationsklustret Silicon Valley söder om San Fransisco. Klustret, som uppstått kring Stanford-universitetet, har gett upphov till en betydande del av världens ledande företag inom alltifrån IT till livsvetenskaper. Utvecklingen i Silicon Valley sker i stor utsträckning just genom komplexa innovationsmiljöer där olika aktörer samspelar för utveckling. I dessa nätverk ligger fokus som regel på kunskapsbaserade investeringar.^{xvi} Ett annat exempel på världsledande kluster för kunskap har uppstått i Cambridge, kring det världsledande universitetet som bär stadens namn.^{xvii}

Som visas i figur 3 präglades de länder där dessa innovativa kluster finns, USA och Storbritannien, av omfattande investeringar i kunskapsbaserat kapital redan i mitten av 1990-talet. En studie av OECD fann att storleken på investeringar i kunskapsbaserat kapital var nästan 80 procent av investeringarna i fysiskt kapital i Storbritannien år 1995. I USA var satsningarna på kunskapskapital samma år nästan lika stora som i kunskapskapital. Det kan jämföras med Sverige, där investeringarna i kunskapskapital vid samma tidpunkt var drygt 60 procent av investeringarna i fysiskt kapital.^{xviii}

Figur 3

Kunskapsbaserat kapital allt viktigare

Källa: OECD (2013). "Supporting Investment in Knowledge Capital, Growth and Innovation".

Figur 3 påvisar två intressanta internationella trender. Den första är att mer utvecklade ekonomier har större fokus på kunskapskapital i relation till fysiska investeringar. Den andra är att investeringar i kunskapskapital har vuxit i relation till investeringar i fysisk kapital mellan de två undersökta åren 1995 och 2009. Denna ökning har dessutom skett i samtliga länder i studien. Kanske mest anmärkningsvärt är att både USA och Storbritannien år 2009 hade nått en situation där investeringarna i kunskapskapital kommit att bli cirka 60 procent större än investeringarna i fysiskt kapital. I Sverige hade kunskapsinvesteringarna samtidigt närmast nått upp till, fysiska investeringar. Länder med låg utvecklingsnivå har å andra sidan relativt begränsade kunskapsinvesteringar. Som exempel, i Grekland visade sig investeringarna i kunskapskapital bara vara en femtedel så stora som investeringarna i fysiskt kapital.^{xix}

Denna globala utblick illustrerar att övergången mot en kunskapsbaserad ekonomi inte

bara är ett populärt begrepp som politiker, journalister och forskare slänger sig med – utan en reell trend som snabbt förändrar världen. De länder som har högst utvecklingsnivå tenderar också att vara de som ligger i framkant när det kommer till investeringar i kunskap. Dessutom visar internationell forskning att fysiska investeringar är kunskapssökande, vilket innebär att de söker sig till regioner och länder där kunskapsnivån är hög bland invånarna och i näringslivet.^{xx} Det innebär att länder inte behöver välja mellan att locka till sig kunskapsinvesteringar eller fysiska investeringar, dessa går snarare hand i hand. Detta kan vara en bidragande förklaring till den trend som diskuteras i nästa avsnitt, där jobben alltmer uppstår i de regioner som lockar till sig investeringar i immateriell egendom.

Denna globala utblick illustrerar att övergången mot en kunskapsbaserad ekonomi inte bara är ett populärt begrepp som politiker, journalister och forskare slänger sig med – utan en reell trend som snabbt förändrar världen

Immateriellt värdeskapande motorn för jobb och tillväxt

Individer och organisationer som investerar i fysiskt värdeskapande får äganderätt över det värde som de skapar. Kunskapsbaserade investeringar leder till immateriella värden, som också omfattas av olika former av äganderätt. En statlig offentlig utredning från 2015 förklarar hur immateriella värden skyddas i lagstiftningen:

”
En betydande del av näringslivet är starkt beroende av immateriell egendom

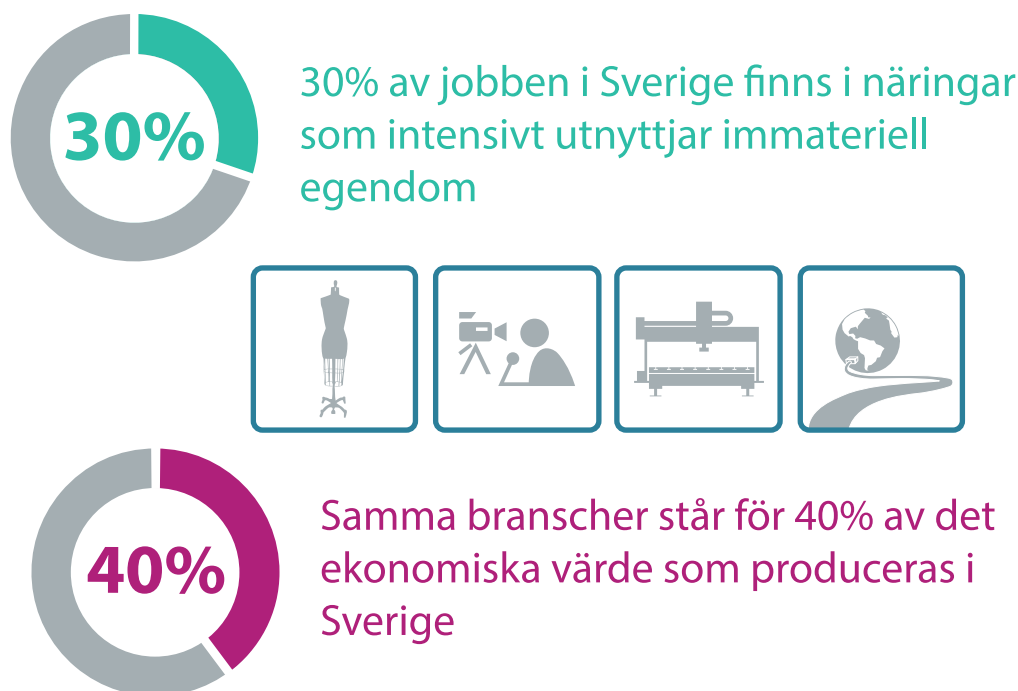
”En immateriell rättighet ger innehavaren ensamrätt till resultatet av en intellektuell prestation, vilket kan vara en uppfinning, ett varumärke, en design, en roman, en bild m.m. Till de immateriella rättigheterna räknas upphovsrätt, patent, varumärkesskydd, designskydd, firmaskydd och växtförädlarrätt, men även t.ex. licenser till nämnda skydd. Immateriella tillgångar är ett bredare begrepp som innefattar alla tillgångar som inte är fysiska. Immateriella tillgångar kan utöver immateriella rättigheter även vara affärsmetoder, kundregister, företagshemligheter, arbetsmetoder, goodwill m.m.”^{xxi}

En studie från EU-organet Office for harmonization in the internal market har kartlagt den betydelse som immateriell egendom har för samhällsekonomin. Slutsatsen är att i princip alla moderna branscher på olika sätt förlitar sig på immateriell egendom i form av patent, varumärkesskydd, design och så vidare. Det finns också branscher som i ovanligt stor utsträckning är beroende av denna form av investeringar.^{xxii}

Investeringar i immateriell egendom är avgörande för film, musik, mjukvara, dataspel och liknande verksamheter där de värden som skapas helt eller nästan helt är digitala. Den djupgående kartläggning som Office for harmonization in the internal market har utfört visar att detta inte är unikt för dessa företag. En betydande del av näringslivet i Europeiska unionen är starkt beroende av immateriell egendom. Det gäller till exempel innovativa industrier, som förlitar sig på omfattande investeringar i nya produkter och produktionsmetoder. Dessa företag är beroende av patent, så att resultatet av deras kostsamma forskning och utveckling inte rakt av kan kopieras av konkurrenterna. Modeföretag förlitar sig på design medan kunskapsintensiva tjänsteföretag investerar stort i varumärken.^{xxiii}

Figur 4

Värdet av immateriell egendom

Källa: Office for Harmonization in the Internal Market (2013). "Intellectual property rights intensive industries: contribution to economic performance and employment in the European Union".

Sammanfattningsvis visar det sig, som illustreras i figur 4, att näringar som intensivt förlitar sig på immateriell egendom står för 30 procent av alla arbetstillfällen i Sverige samt 40 procent av det ekonomiska värde som skapas i landet. Det är något högre än 26 procent av alla arbetstillfällen och 39 procent av det samlade ekonomiska värdet i Europeiska unionen som helhet. Branscher som intensivt förlitar sig på immateriellt värdeskapande är kunskapsintensiva, vilket förklarar varför andelen skapat ekonomiskt värde är högre än andelen som direkt sysselsätts. Branscherna skapar omfattande exportintäkter, vilket gör att de också indirekt bidrar till jobbskapande hos underleverantörer och enklare tjänsteföretag. Sammanlagt stod enligt kartläggningen branscherna, som intensivt utnyttjar immateriell egendom, direkt för 56,5 miljoner arbetstillfällen i Europa under den studerade perioden 2008 till 2010, samt ytterligare för 20,5 miljoner arbetstillfällen indirekt i andra branscher.^{xxiv}

En liknande kartläggning som genomförts i USA kommer fram till liknande slutsatser. Kartläggningen, som publicerats i form av en offentlig studie, visar att branscher som intensivt förlitar sig på immateriell egendom direkt stod för 27,1 miljoner jobb i USA

under 2010. Indirekt skapade de ytterligare 12,9 miljoner arbetstillfällen. Det innebär att när två arbetstillfällen direkt skapas i branscher med stort inslag av immateriell egendom i USA så skapas också indirekt ytterligare ett ytterligare arbetstillfälle i en annan del av ekonomin.^{xxv}

Att kunskapsintensiva branscher är motorn för bredare jobbskapande i ekonomin är i linje med den forskning som genomförts av Enrico Moretti, en av världens ledande auktoriteter inom forskning på näringslivets utveckling. I den globalt uppmärksammade boken *The New Geography of Jobs* har Moretti studerat den geografiska fördelningen av jobbtillväxten i USA. Studien, som inkluderar 11 miljoner invånare i 320 stadsregioner i USA visar att jobben växer fram i regioner med högt kunskapsinnehåll. För varje arbetstillfälle som skapas i den högteknologiska sektorn så uppstår ytterligare fem arbetstillfällen utanför denna sektor. Även personer som inte direkt anställs av högteknologiska verksamheter drar alltså en tydlig fördel av den regionala tillväxten. En förklaring är att de kunskapsintensiva branscherna skapar omfattande exportintäkter, som också stimulerar övrigt jobbskapande.^{xxvi} Att multiplikatoreffekten på jobben är större i Morettis studie än i den tidigare refererade offentliga studien i USA kan förklaras av att Moretti har snävare fokus på kunskapsintensiva exportföretag, vilka i synnerhet är viktiga för att stimulera sysselsättningen i resten av samhällsekonomin.

Liknande slutsatser nås i en aktuell studie på svensk arbetsmarknad. Där noteras att för varje person med eftergymnasial utbildning som anställs i exportsektorn så möjliggörs det på sikt att ytterligare tre arbetstillfällen skapas i icke exporterande näringar. Studien, som skrivits av Enrico Moretti i samverkan med den svenska forskaren Per Thulin, kommer fram till att ”multiplikatoreffekten är särskilt stor för jobb med hög nivå av mänskligt kapital och för högteknologiska industrier”.^{xxvii}

Sammanfattningsvis finns omfattande stöd för tesen att kunskap är den främsta drivkraften i moderna ekonomier. Näringar som i stor utsträckning förlitar sig på kunskapsinvesteringar, vilka resulterar i olika former av immateriella värden, är drivande i att skapa såväl exportintäkter som arbetstillfällen. Dessa innovativa branscher är samtidigt, som diskuteras i nästa avsnitt, nära beroende av förutsättningarna som erbjuds i de länder där de verkar – inte minst i form av skydd för immateriellt värdeskapande.

”
(...)när två arbetstillfällen direkt skapas i branscher med hög förlitan på immateriell egendom i USA så skapas också indirekt ytterligare ett ytterligare arbetstillfälle i en annan del av ekonomin

Immateriellt ägande nödvändigt för innovation

Långsiktig utveckling drivs i stor utsträckning av innovation. Uppfinningar och nyskapande affärsmetoder främjar tillväxten och banar vägen för framtidens jobb. Såväl enskilda individer som företag och hela samhällen har mycket att tjäna på innovation. Samtidigt är det långtifrån enkelt att driva fram nya idéer. Ett konkret exempel är framtagande av nya läkemedel. Omfattande investeringar måste göras i vetenskaplig utrustning, lokaler och forskarlöner för att bygga upp forskningsenheter. Det tar vanligtvis många år att forska fram läkemedel och bara en liten del av de ambitiösa satsningarna visar sig i slutändan vara användbara. Nya läkemedel måste genomgå tidskrävande och kostsamma testperioder innan de, förhoppningsvis, godkänns för försäljning. Därefter följer en process då tillverkarna måste övertyga läkare, politiska beslutsfattare och patienter om fördelarna med sina nya produkter. Därefter tillkommer utveckling av lämpliga tillverkningsprocesser, så att läkemedlen kan produceras med hög kvalitet utan onödig belastning för miljön och risk för arbetsolyckor. Kostnaden för att utveckla enskilda läkemedel uppgår till flera miljarder kronor. Genom åren har dessutom prislappen blivit högre. En förklaring är den ökade komplexiteten hos nya generationer av läkemedel. En annan är de allt högre ställda säkerhetskraven.^{xxviii}

Det är avgörande att de som gör den omfattande satsning som krävs för att ta fram nya läkemedel också ges en form av immateriell äganderätt till innovationen, i detta fall i form av patent som tillfälligt ger dem ensamrätt på preparatet. När patenttiden har gått ut kan också andra aktörer tillverka samma läkemedel. Ifall patent inte existerade så skulle konkurrenter kunna kopiera det nya läkemedlet. I så fall skulle verksamheter som satsade på att utveckla nya läkemedel konkurreras ut av de som enbart plagierade innovatörerna.

Samma dilemma finns också inom andra aspekter av innovation. Nya tillverkningsmetoder och design kräver i många fall också omfattande och tidskrävande investeringar. Goda

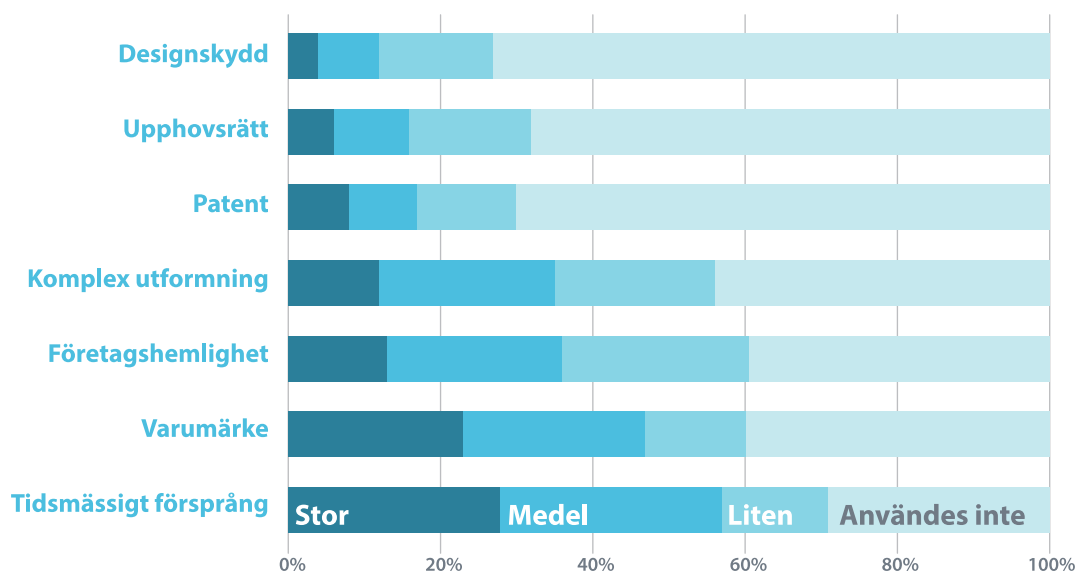
”
Ifall patent inte existerade så skulle konkurrenter kunna kopiera det nya läkemedlet. I så fall skulle verksamheter som satsade på att utveckla nya läkemedel konkurreras ut av de som enbart plagierade innovatörerna

Figur 5

Betydelse för innovativa företag

Olika metoders betydelse för att behålla eller öka konkurrenskraften för produkt- och/eller processinnovationer visas

Källa: SOU 2015:16.

idéer har fördelen att de sprids i samhället. Samtidigt behövs någon form av äganderätt för att det immateriella värde som skapats inte enkelt kan plagieras. När det kommer till mjukvara, film, musik, dataspel eller böcker är det viktigt med copyright som hindrar att verken kopieras och distribueras utan att producenten får lön för mödan.

Den tidigare refererade offentliga studien om immateriellt värdeskapande i USA når slutsatsen: "Patent, varumärken och copyrights är de huvudsakliga verktyg som finns för att etablera äganderätt över innovationer och kreativa idéer i olika form. De skapar en laglig grund så att företag, anställda och konsument kan få konkret fördel från innovation. Utan detta ramverk skulle de som skapar immateriell egendom tendera att förlora frukterna av sitt arbete, vilket skulle underminera incitamenten att genomföra de investeringar som finns för att utveckla immateriell egendom. Utan skydd för immateriell egendom skulle dessutom de uppfinnare som investerat tid och pengar i att utveckla nya produkter eller tjänster (tagen kostnad) alltid ha ett underläge jämfört med nya företag som helt enkelt skulle kopiera eller marknadsföra produkten utan att behöva återhämta någon tagen kostnad eller betala höga löner till kreativa individer".^{xxix}

En studie publicerad av World Economic Forum finner att utvecklingen av immateriell egendom tydligt hämmas när äganderätten urholkas. Som exempel anges att övergången till digitalisering av musikförsäljning har lett till att konsumtionen av musik ökat betydligt. På grund av att digitaliseringen öppnat för olaglig distribution har dock den globala musikmarknadens värde närmast halverats mellan 1999 och 2012. Det finns dock skäl för optimism, då musikmarknaden ökade markant under 2012. Anledningen tycks vara att lagliga tjänster för strömning av musik, där immateriell äganderätt respekteras, vunnit i popularitet.^{xxx}

”
En studie publicerad av World Economic Forum finner att utvecklingen av immateriell egendom tydligt hämmas när äganderätten urholkas

Som visas i figur 5 utnyttjar företag i Sverige en rad olika metoder för att skydda sina kunskapsinvesteringar. En stor majoritet av företagen drar nytta av det faktum att de får ett tidsmässigt försprång jämfört med sina konkurrenter när de utvecklar olika innovationer. Skydd av varumärken, företagshemligheter och komplex utformning av produkter/processer är också betydelsefullt för en majoritet av företagen. En tredjedel förlitar sig i varierande utsträckning till designskydd, upphovsrätt och patent.^{xxxi} Det visar sig alltså att äganderätt för immateriella investeringar samverkar med andra fördelar, som att dra fördel av smart utformning och korta ledtider mellan innovation och marknadsföring.

Enligt The Global Innovation Index är skydd för immateriell egendom ett av de sju nyckelelement som driver på innovation (se figur 6). Det innebär att denna form av äganderätt är en central men i sig otillräcklig förutsättning för att uppmuntra till innovation. Innovation påverkas förutom immateriell äganderätt även av bland annat offentlig satsning på forskning och utveckling samt ett gott näringsklimat.^{xxxii} En historisk tillbakablick stärker bilden av att skydd för materiell egendom är en nödvändig ingrediens för innovation.

Figur 6

De 7 nyckelelementen för innovation enligt The Global Innovation Index 2014

- › Den mänskliga faktorn
- › Forskning och utveckling i offentlig regi
- › Kultur
- › **Skydd för immateriell egendom**
- › Ecosystem för IT
- › Stöd för nya företag
- › Sanger-faktorn (framgång föder framgång)

Källa: Global Innovation Index (2014).

En historisk tillbakablick

Redan i det antika Grekland gjordes försök till att införa immateriell äganderätt. Olika städer gav under en viss period ensamrätt över uppfinningar för att uppmuntra till nya idéer. Patent tillämpades även i de italienska renässansstäderna, som liksom de grekiska stadsstaterna var ledande inom innovation. De första systematiska patentreglerna utvecklades i Venedig under 1400-talets slut. Med tiden spred sig patent gradvis till andra europeiska länder. Tidigare hade förvisso uppfinningar tagits fram i Europa, men uppfinnarna hade i stor utsträckning hemlighållit sina idéer för att undvika risken för plagiering. Uppkomsten av patent var betydelsefull i att uppmuntra till såväl framtagande som spridning av uppfinningar (figur 7).^{xxxiii}

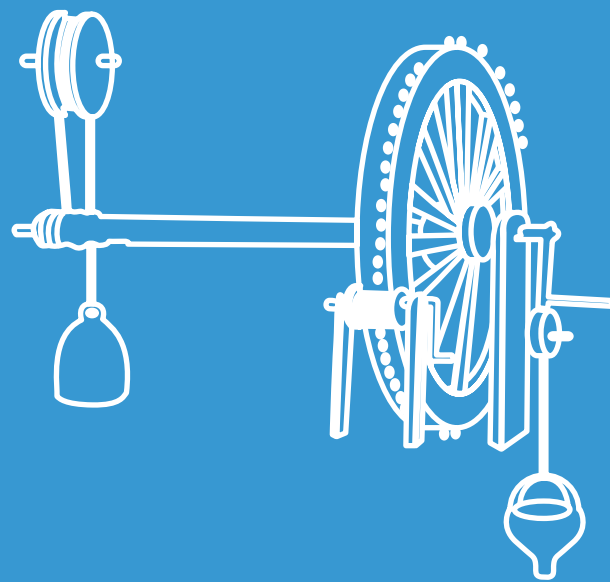
En annan betydelsefull utveckling skedde i samband med den rörliga tryckpressens uppkomst. Denna innovation gjorde det möjligt att smidigt kopiera text, vilket möjliggjorde spridning av böcker i stor skala (figur 8). I samband med denna möjlighet uppstod copyright, som ett sätt att skydda det immateriella värdeskapandet i form av text. En minst lika betydelsefull utveckling skedde 1665. Då började två vetenskapliga tidskrifter, *Journal des sçavans* i Frankrike och *Philosophical Transactions of the Royal Society* i Storbritannien, ges ut (figur 9).^{xxxiv}

Innan vetenskapliga tidskrifter gavs ut var det vanligt att forskare plagierade varandras forskning och tog åt sig äran av andras upptäckter. De vetenskapliga journalerna införde en form av äganderätt över vetenskapliga idéer, i form av ett system där publicering i vetenskapliga journaler tydligt visade vem som hade varit först med att publicera ett rön. Uppkomsten av vetenskapliga journaler visade sig vara viktigt för att sprida vetenskapliga idéer, liksom uppmuntra till forskning genom att motverka plagiering. Under 1700-talet uppstod över tusen vetenskapliga tidskrifter och sedan dess har de fortsatt att öka i antal.^{xxxv}

Olika former av skydd för immateriellt värdeskapande har alltså utvecklats över tid för att uppmuntra till forskning, uppfinningar och konstnärligt skapande. En utveckling som skett med tiden är att den globala konkurrensen om att locka till sig immateriellt värdeskapande ökat. I den moderna ekonomin, som i betydligt större utsträckning än tidigare drivs av kunskap, är många stater alltmer intresserade av att bana väg för kunskapsinvesteringar.

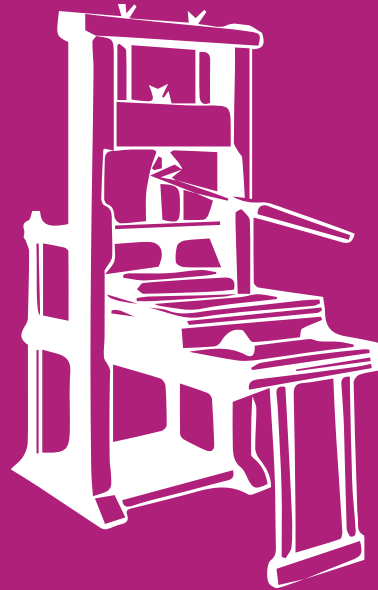
Figur 7

Venedig 1400-talets slut: Det första systematiska försöket att skydda uppfinningar uppstod

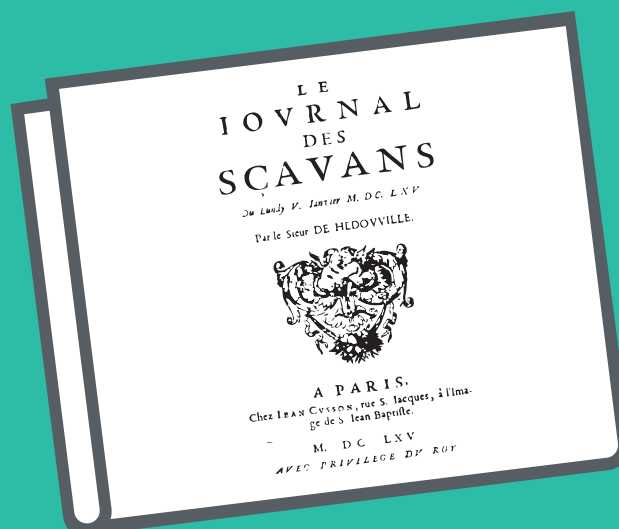
Figur 8

I samband med Gutenbergs rörliga tryckpress (1440) föddes **copyright**

Figur 9

1665 började de första **vetenskapliga journalerna** ges ut i **Storbritannien och Frankrike**

Immateriella värden, som till exempel musik och uppfinningar, skapas på olika sätt. Skyddet av dem varierar eftersom immateriella rättigheter finns för att uppmuntra till skapande. Uppfinningar får ofta mera begränsade skyddsperioder, eftersom det är rimligt att tro att en uppfinning med tiden hade spridits i samhället även om inte den aktör som var först med den hade funnits. Så är inte fallet med originella tv-serier, böcker och låtar. I princip kan man anta att om en författare inte hade skrivit en viss bok, så hade den aldrig blivit skriven. Därför ges detta skapande långsiktigt skydd genom upphovsrätten.

Global konkurrens om immateriell produktion

Tidigare var den stora utmaningen för regeringar runtom i världen att locka till sig fysiska investeringar. De regioner och länder som var bäst på att locka fysiska investeringar tenderade att leda den globala konkurrensen. I denna rapport påvisas dock att ett gradvist skifte mot ökat kunskapsinnehåll skett i den globala ekonomin. Alltifrån industriföretag till moderna tjänsteföretag förlitar sig i ökad utsträckning på investeringar i kunskapskapital. En internationell trend förekommer också, där innovationsprocesser har internationaliserats. Resultatet är att länder alltmer konkurrerar om att attrahera kunskapsbaserat kapital.

”Mellan 2001 och 2011 ökade antalet anställda som verkar med forskning och utveckling inom svenskägda internationella koncerner från cirka 40 000 till 52 000. Hela denna ökning skedde dock bland anställda utanför Sverige”

Tillväxtanalys noterar: ”Historiskt har multinationella företag haft en benägenhet att lokalisera nästan all sin F&U [forskning och utveckling] i närheten av huvudkontoret. På senare år har det emellertid i många länder skett en ökad internationalisering av de multinationella företagens F&U. Detta har bland annat inneburit att F&U i allt större utsträckning har kommit att utföras i dotterföretag utomlands.”^{xxxvi}

De amerikanska forskarna Arie Lewin, Silvia Massini och Carine Peeters har visat att många innovativa amerikanska företag har flyttat sin forskning och utveckling från USA för att istället etablera sig i utvecklingsländer som erbjuder bättre villkor.^{xxxvii} En liknande utveckling har skett bland svenska företag. Mellan 2001 och 2011 ökade antalet anställda som arbetar med forskning och utveckling i svenskägda internationella koncerner från cirka 40 000 till 52 000. Hela denna ökning skedde bland anställda utanför Sverige. Företagen expanderade framförallt i Asien, där anställda inom forskning och utveckling i svenska koncerner ökade med nästan 11 000.^{xxxviii}

För inte så länge sedan fanns en världsordning där nya marknadsekonomier som Kina och Indien förvisso konkurrerade med etablerade marknadsekonomier,

som Sverige, om såväl jobben som om fysiska investeringar. Men de kunskapsintensiva jobben i länder som Sverige ansågs vara trygga och inte utsatta för internationell konkurrens. Denna ordning gäller uppenbarligen inte längre. De kunskapsintensiva verksamheterna blir snabbt alltmer internationella och mobila över gränserna. Den tidigare citerade offentliga utredningen^{xxxix} om värdeskapande ur immateriella tillgångar drar slutsatsen:

”De kunskapsintensiva verksamheterna blir snabbt alltmer internationella och mobila över gränserna”

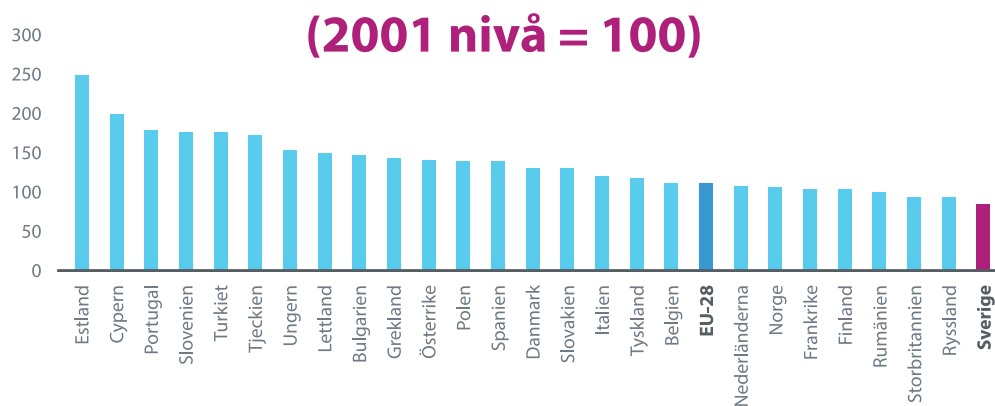
”Världen har sett nya spelare ta plats på innovationsarenan. Länder som Kina, Sydkorea, Indien och Brasilien är på frammarsch. Till exempel har Kina kraftigt ökat sina investeringar i [forskning och utveckling] och Korea var 2012 det OECD-land som investerade mest i [forskning och utveckling] som andel av BNP. Dessa länder är nu med och konkurrerar om att utveckla nya varor och tjänster. Denna utveckling medför att företag och andra aktörer som är verksamma i olika delar av värdekedjorna behöver försäkra sig om att de tillgodogör sig värdet av de materiella och immateriella tillgångar som de tillför. Det innebär också att de är beroende av att ha kunskap om immaterialrättsliga system i flera länder.”^{xi}

Något förenklat har den stora utmaningen globalt skiftat från att skapa de bästa förutsättningarna till fysiska investeringar, till att också attrahera kunskapsinvesteringar. Som tidigare noterats är dessutom fysiska investeringar kunskapssökande.^{xii} De regioner och länder som lyckas locka till sig kunskapsbaserade investeringar är i många fall desamma som attraherar fysiska investeringar och lyckas väl med jobbskapande.^{xiii}

Utmaningen att attrahera kunskapskapital är särskilt viktig för Sveriges del. Sverige har länge förlitat sig på högt kunskapsinnehåll i samhällsekonomin för att bemöta den internationella konkurrensen och upprätthålla en hög levnadsstandard. Ännu idag är Sverige ett land där omfattande investeringar sker i forskning och utveckling. Den senaste tillgängliga statistiken från Eurostat visar att dessa investeringar år 2013 utgjorde 3,3

Figur 10

Utvecklingen av investeringar i forskning och utveckling mellan 2001 och 2013

procent av den samlade ekonomiska produktionen (BNP) i Sverige, vilket är klart högre än EU-28 snittet på 2,01 procent.^{xliii} Samtidigt har Sverige över tid haft en relativt svag utveckling av kunskapsinvesteringar.

Mellan 2001 och 2013 ökade den andel av den samlade ekonomiska produktionen (BNP) som investeras i forskning och utveckling med 12 procent i det genomsnittliga EU-28 landet. Investeringarna har alltså inte bara ökat totalt, utan också som andel av den totala ekonomin. Som visas i figur 10 har framförallt en snabb tillväxt skett i de snabbväxande ekonomierna i Öst- och Centraleuropa. Ökade satsningar på forskning och utveckling i dessa länder tyder på ett skifte mot högre kunskapsinnehåll. I Estland, där utvecklingen varit snabbast, har investeringarna som andel av BNP mer än fördubblats mellan 2001 och 2013.^{xliv}

Sverige utmärker sig som det land där investeringarna i forskning och utveckling upplevde den svagaste utvecklingen under perioden. Dessa investeringars andel av BNP minskade med 16 procent mellan 2001 och 2013. Vid sidan av Ryssland och Storbritannien är Sverige ensam om att ha fått mindre fokus på kunskapsinvesteringar under denna period.^{xlv}

Det finns goda skäl att förbättra förutsättningarna för att i större utsträckning locka kunskapsinvesteringar till Sverige. Eftersom resultatet av investeringar i kunskap är immateriella värden; är skyddet för dessa värden en av de faktorer som är betydelsefull för internationell attraktionskraft.

Affärshemligheter är en form av immateriellt värde som inte är tänkt att spridas. Därmed skiljer det sig från patent och upphovsrätt, som går ut på att skydda uppfinningar respektive verk (till exempel tv-serier och programkod) som är tänkta att spridas. Om inte den senare formen av rättigheter fanns så skulle färre investera omfattande summor och arbetstid i att skapa tv-serier och programkod på professionell basis. Innovationer skulle i avsaknad av patent ske mer sällan, samt i de fall de ändå togs fram skyddas genom att hemlighållas.

Renässans för intellektuell egendom

Sedan renässansen har skydd för immateriella rättigheter spelat en betydande roll för att uppmuntra till innovation och utveckling. Enligt OECD kan ett svagt skydd för immateriella rättigheter undergräva viljan att investera, underlätta piratkopiering samt minska möjligheterna till handel med kunskap. Det är viktigt att skyddet för immateriella rättigheter utformas så att incitament finns till innovation, samtidigt som ensamrätten på till exempel patent inte är för långt så att spridning av kunskap sker långsamt.^{xlvi} Liknande slutsatser nås i den svenska studien Immateriella rättigheter och ekonomiska incitament från Ingenjörsvetenskapsakademien.^{xlvi}

Eftersom immateriella rättigheter är betydelsefulla för att uppmuntra innovation och attrahera kunskapsinvesteringar har regeringar i olika länder verkat för att ta fram nationella strategier för immateriella rättigheter. År 2002 antogs till exempel ny lagstiftning i **Japan** för immateriella rättigheter. Samtidigt inrättades ett permanent organ för immateriella rättigheter med landets statsminister som ordförande. År 2013 antog Japan en långsiktig vision för att bygga upp ett globalt system för immateriella rättigheter, stärka landets konkurrenskraft, stödja företags och investerares hantering av immateriella rättigheter samt stimulera anpassning till det digitala nätverkssamhället.^{xlvi}

På liknande sätt antog **Singapore** 2013 en strategi för hur landet, som redan är ett globalt centra för finansiella investeringar, skulle göras till en global knutpunkt för immateriella tillgångar. I **Norge** presenterades året innan ett policyförslag med målsättningen att offentliga aktörer i norskt näringsliv ska tillvarata den möjlighet till värdeskapande som finns i god hantering av immateriella värden och rättigheter.^{xlvi}

Kina, som länge anklagats från omvärlden för att inte respektera internationella patent, copyright och andra former av immateriella rättigheter, har sedan 2008 gradvis verkat för att stärka skyddet för immateriella rättigheter. Ambitionen är att därmed kunna bli en ledande innovativ ekonomi fram tills 2020. Kina har bland annat ökat sitt internationella samarbete för att skydda immateriella rättigheter över gränserna. Under 2014 skapades tre specialiserade domstolar i Peking, Shanghai och Guangzhou för att ta beslut i fall som berör just immateriella rättigheter.¹

Indien präglas fortfarande av svagt skydd för immateriella rättigheter, vilket kan förklara varför det i landet är vanligt med olika former av piratkopierade varor (inklusive läkemedel som piratkopierats och i många fall på grund av låg kvalitet kan vara direkt livsfarligt för användarna). Landet har försökt ta steg mot att öka respekten av immateriella rättigheter som exempelvis patent. Samverkan mellan olika myndigheter, e-lösningar för registrering av immateriella rättigheter samt aktiviteter för att öka förståelsen för immateriella rättigheter hos myndighetspersoner tillhör de åtgärder som tagits för att öka skyddet. Även en rad andra länder, som **Turkiet, Brasilien och Kanada** har under senare tid på olika sätt verkat för stärkt skydd av immateriella rättigheter – något som välkomnats av Europeiska kommissionen.^{li}

Sverige har ett unikt läge, då den senaste versionen av Global Innovation Index nyligen utsåg landet som världens tredje mest innovativa ekonomi. Den omfattande kartläggningen visade nämligen att förutsättningarna för innovation är ovanligt starka i Sverige. Faktorer som höjer Sveriges betyg är bland annat omfattande investeringar i forskning och utveckling, att landet är ledande i informationsteknik samt att en stor andel av den yrkesaktiva befolkningen är engagerad i innovativa verksamheter. När det kommer till skapande av kreativa varor och tjänster hamnar Sverige dock först på 15:e plats i den internationella jämförelsen. Sett till immateriellt värdeskapande får Sverige en ännu sämre placering, 22:e i internationell jämförelse.^{lii} En förklaring till varför Sverige inte omsätter sitt kunskapsmässiga försprång fullt ut till immateriellt värdeskapande och immateriella investeringar är att skyddet för denna form av ekonomisk aktivitet behöver stärkas. I en tid när immateriellt värdeskapande blir allt viktigare finns goda skäl för Sverige att följa i samma fotspår som de länder i omvärlden som stärker skyddet för immateriella investeringar. Ett näringsklimat som uppmuntrar immateriellt värdeskapande och investeringar i kunskap är avgörande för Sveriges möjligheter att fortsätta utvecklas som ett ledande kunskapsland.

Efterord av Per Strömbäck

Svensk film- och tv-bransch står vid ett vägsکیل. Intresset växer men intäkterna sjunker. Situationen är inte hållbar. För att vi ska kunna fortsätta producera, distribuera och visa film och tv som publiken vill se och betala för krävs det ett stärkt skydd från illegal konkurrens. Den här rapporten visar tydligt hur viktigt det är för ett samhälles utveckling att intellektuell egendom kan skyddas från intrång. I takt med att ekonomin alltmer domineras av tjänster, och fler och fler branscher digitaliseras, blir möjligheten att skydda intellektuell egendom från illegal konkurrens allt viktigare.

Film- och TV-branschen är ett bra exempel på vad som kan hända när skyddet från illegal konkurrens saknas. TV-program och filmer kan enkelt digitaliseras och distribueras globalt via nätet och branschen drabbades tidigt av omfattande intrång. Trots att det idag finns ett växande antal lagliga digitala film- och tv-tjänster och ett rekordstort intresse för film, så sjunker den svenska filmnäringens intäkter. En viktig del av förklaringen är att det idag visas 280 miljoner filmer och TV-program årligen via illegala tjänster bara i Sverige. En studie från analysföretaget Novus visar att var tredje film som idag ses illegalt skulle ha köpts på laglig väg om de illegala tjänsterna inte fanns tillgängliga. Uppskattningsvis skulle det öka branschens intäkter med 830 miljoner kr årligen, motsvarande en fjärdedel av branschens nuvarande slutskidsintäkter.

Samtidigt visar rapport efter rapport på tydliga kommersiella intressen bakom de illegala sajterna. Globalt uppskattas de illegala tjänsterna för film- och TV omsätta 2 miljarder kr årligen. Den illegala streamingsajten Swefilmer uppskattas ha genererat 13 miljoner kr till sina ägare. Branschen har ett stort ansvar i att utveckla nya tjänster, nya affärsmodeller och nytt innehåll som lockar publik och skapar intäkter. Men utvecklingen visar tydligt att det krävs förändringar som till stor del ligger utanför branschens kontroll. Trots utbredningen och kommersialiseringen av de illegala tjänsterna saknas en politisk handlingskraft.

Flera europeiska länder – däribland samtliga av våra nordiska grannländer – har valt att via internetoperatörerna förhindra sajter som illegalt sprider upphovsrättsskyddat material att rikta sig till internetanvändare i landet. Metoden har visat sig väldigt framgångsrik. I Storbritannien har användningen av illegala fildelnings- och streamingsajter sjunkit med en fjärdedel, samtidigt som användningen av de lagliga digitala tjänsterna ökat med 12 procent som en konsekvens av att de illegala inte längre varit tillgängliga. I Danmark, som sedan 2009 hindrat de illegala tjänsterna från att rikta sig mot internetanvändare i landet,

använder var åttonde dansk illegala tjänster för att se film och tv, vilket kan jämföras med var tredje i Sverige.

Det finns ingen mirakelkur för att få till stånd en fungerande marknad för film och tv på nätet. Det krävs en mångfald av åtgärder, som utbildning, polisiära insatser och ett stärkt rättsmedvetande på nätet. Men att skapa en fungerande marknad där immateriella värden skyddas från illegal konkurrens är i grunden ett politiskt projekt som omfattar större delar av vårt samhälle än de kreativa näringarna. Därför vill vi att regeringen tar initiativ till en strategi för de immateriella näringarna i sin helhet. En strategi som tar ett brett grepp på de immateriella näringarnas förutsättningar med sikte på att skapa långsiktig ekonomisk tillväxt och arbetstillfällen. Det är ett angeläget politiskt projekt i en tid då immateriella värden blir allt viktigare.

Per Strömbäck

Sakkunnig i digitala näringsfrågor,
Film- och TV-branschens Samarbetskommitté

Fotnoter

- i Drucker (2011). Ursprungligen publicerad 1969.
- ii Klenow och Rodríguez-Clare (1997).
- iii Se exempelvis Grossman och Helpman (1993), Hasan och Tucci (2010) samt Soete (2011).
- iv OECD (2010a).
- v Drucker (2011). Ursprungligen publicerad 1969.
- vi Ibid.
- vii Sandvik (2015).
- viii Varumärken är en form av immateriella investeringar som ofta glöms bort i diskussionen kring innovation. Den investering som företag som Volvo gör i varumärken är en förbindelse att verka för, i exempelvis detta fall, hög kvalitet och god säkerhet. Som Urde (2003) lyfter fram tenderar dessa målsättningar att också vara kärnvärden som hela verksamhetens långsiktiga inriktning baseras på.
- ix Davidsson och Delmar (2006).
- x Tillväxtanalys (2011).
- xi Något som observerats redan av Gordon m.fl. (1993).
- xii Se till exempel de Graaf-Zijl, Van den Berg och Heyma (2011) samt Carré, Herranz och Dorado (2014).
- xiii Agarwal och Selen (2009).
- xiv Hekkert et. al. (2007).
- xv Utvecklingen sker ofta, som Baraldi och Strömsten (2009) noterar, genom nätverk där olika företag, forskare och investerare samverkar.
- xvi Se till exempel Benner (2008).
- xvii Cambridge News (2015).
- xviii OECD (2013).
- xix Ibid.
- xx Se exempelvis Moretti (2012) samt Chellaraj och Mattoo (2015).
- xxi SOU 2015:16.
- xxii Office for harmonization in the internal market (2013).
- xxiii Ibid.
- xxiv Ibid.
- xxv Economics and Statistics Administration och United States Patent and Trademark Office (2012).
- xxvi Moretti (2012).
- xxvii Moretti och Thulin (2012).
- xxviii Frågan berörs bland annat i DiMasi, Hansen och Grabowski (2003) samt Adams och Bratner (2006).
- xxix Economics and Statistics Administration och United States Patent and Trademark Office (2012).
- xxx The Global Innovation Index (2014).
- xxxi SOU 2015:16.
- xxxii World Economic Forum (2013).
- xxxiii Kostylo (2008).
- xxxiv Kronick (1976).
- xxxv Ibid.
- xxxvi Tillväxtanalys (2012).
- xxxvii Lewin, Massini och Peeters (2009). Flytten tycks motiveras av att tillgången på högkvalificerade ingenjörer och forskare är bättre utomlands.
- xxxviii Tillväxtverket (2013).
- xxxix SOU 2015:16.
- xl Ibid.
- xli Se exempelvis Moretti (2012) samt Chellaraj, G. och A. Mattoo (2015).
- xlii Moretti (2012).
- xliii Eurostats databas och egna beräkningar.
- xliv Ibid. The Global Innovation Index (2014) visar på samma sätt att Sverige tillhör de grupper av länder där investeringarna i kunskap år 2012 ännu inte återhämtat sig till nivåerna innan krisen. De samlade utgifterna på forskning och utveckling i Sverige var år 2012 11 procent lägre jämfört med 2008.
- xlvi Ibid.
- xlvi OECD (2010b).
- xlvi IVA (2012).
- xlvi SOU 2015:16.
- xlvi Ibid.
- l Europeiska kommissionen (2015).
- li Ibid.
- lii The Global Innovation Index (2015).

Referenser

Adams, C.P. och V.V. Brantner (2006). "Estimating The Cost Of New Drug Development: Is It Really \$802 Million?", *Health Affairs*, 25;2:420-428.

Agarwal, Renu och Willem Selen (2009). "Dynamic Capability Building in Service Value Networks for Achieving Service Innovation". *Decision Sciences* 40;3:431-475.

Baraldi, E. och T. Strömsten (2009). "Controlling and combining resources in networks — from Uppsala to Stanford, and back again: The case of a biotech innovation", *Industrial Marketing Management*, 38;5:541-552.

Benner, C. (2008). "Work in the new economy: Flexible labor markets in Silicon Valley", John Wiley & Sons, Malden, USA.

Cambridge News (2015). "Exceptional 'knowledge-intensive' economy in Cambridge employs 72,000 people", 2015-06-09.

Carré, F., J. Herranz och S. Dorado (2014). "Alternative Staffing Organizations as Innovations in Labour Market Intermediation" i Koene, B., C. Garsten och N. Galais (red.) "Management and Organization of Temporary Agency Work", Routledge.

Chellaraj, G. och A. Mattoo (2015). "Can the Knowledge Capital Model Explain Foreign Investment in Services? - The Case of Singapore", Världsbanken, Policy Research Working Paper 7186.

de Graaf-Zijl, M., G.J. Van den Berg och A. Heyma (2011). "Stepping stones for the unemployed: the effect of temporary jobs on the duration until (regular) work", *Journal of Population Economics*, 24;1:107-139.

DiMasi, J.A., R.W. Hansen och H.G. Grabowski (2003). "The price of innovation: new estimates of drug development costs", *Journal of Health Economics* 22;2:151-185.

Drucker, P.F. (2011). "The age of discontinuity: Guidelines to our changing society", Transaction Publishers, Piscataway, USA. Nionde upplagan av boken som ursprungligen gavs ut 1969.

Economics and Statistics Administration och United States Patent and Trademark Office (2012). "Intellectual Property and the U.S. Economy: Industries in Focus".

Europeiska kommissionen (2015). "Report on the protection and enforcement of intellectual property rights in third

countries”, Commission staff working document

Eurostats database. “Total intramural R&D expenditure (GERD) by sectors of performance”. Informationen inhämtades 2015-08-18.

Gordon, Geoffrey L., Peter F. Kaminski, Roger J. Calantone och C. Anthony di Benedetto (1993). ”Linking Customer Knowledge With Successful Service Innovation”, *Journal of Applied Business Research*, 9;2:129-141.

Grossman, G.M. och E. Helpman (1993). ”Endogenous innovation in the theory of growth”, NBER Working Paper nr. 4527, National Bureau of Economic Research.

Hasan, I. och C.L. Tucci (2010). ”The innovation–economic growth nexus: Global evidence”, *Research Policy*, 39;10:1264-1276.

IVA (2012). ”Immateriella rättigheter och ekonomiska incitament”.

Klenow, P.J. och A. Rodríguez-Clare (1997). ”The neoclassical revival in growth economics; Has it gone too far?”, sid. 73-103 i Bernanke B. och J. Rotemberg (red.) ”NBER Macroeconomics Annual”, MIT Press.

Kostylo, J. (2008). ”Commentary on the Venetian Statute on Industrial Brevets (1474)”, i *Primary Sources on Copyright (1450–1900)*, redaktörer L. Bently och M. Kretschmer, www.copyrighthistory.org.

Kronick, D. A. (1976). ”History of Scientific and Technical Periodicals”, *Bulletin of the Medical Library Association*, 64;4:441-449.

Lewin, A. , S. Massini och C. Peeters (2009). ”Why are companies offshoring innovation? The emerging global race for talent”, *Journal of International Business Studies*, 40:901-925.

Moretti, E. (2012). ”The New Geography of Jobs”, Houghton Mifflin Harcourt Publishing.

Moretti, E. och P. Thulin (2012). ”Local Multipliers and Human Capital in the US and Sweden”, IFN Working Paper nr. 914.

OECD (2010a). ”Economics: Innovation central to boosting growth and jobs”, 2010-05-27.

OECD. (2010b). ”The OECD Innovation Strategy: Getting a Head Start on Tomorrow”.

OECD (2013). "Supporting Investment in Knowledge Capital, Growth and Innovation".

Office for harmonization in the internal market (2013). "Intellectual property rights intensive industries: contribution to economic performance and employment".

Sandvik (2015). "Sandvik lanserar miljövänligt brandskum", nyhet, 2015-04-28.

Soete, L. (2011). "Regions and innovation policies: the way forward", i "Regions and Innovation Policy", OECD Reviews of Regional Innovation, OECD.

SOU 2015:16. "Ökat värdeskapande ur immateriella tillgångar - Betänkande av Utredningen om immaterialrättens roll i innovationssystemet", Regeringskansliet.

The Global Innovation Index (2014). "The Global Innovation Index 2014 The Human Factor in Innovation", Johnson Cornell University, INSEAD och World Intellectual Property Organization.

The Global Innovation Index (2015). "The Global Innovation Index 2015 The Human Factor in Innovation", Johnson Cornell University, INSEAD och World Intellectual Property Organization.

Tillväxtanalys (2012). "Flyttar forskningen från Sverige? - svenska koncerners FoU i Sverige och utomlands"

Tillväxtverket (2013). "Forskning och utveckling i internationella företag 2011." Statistik 2013:04.

Urde, M. (2003). "Core value-based corporate brand building", European Journal of Marketing, 37;7/8:1017-1040.

World Economic Forum (2013). "Intellectual Property Rights in the Global Creative Economy".

REFORMINSTITUTET